

**Länsstyrelsen
Värmland**

Miljöenheten
Eva Rudander

BESLUT

1998-11-09

231-2792-98

**1 (Fel!
Okänt
växela
rgume**

NATURRESERVATET ÖRVATTNET

***ARVIKA KOMMUN
VÄRMLANDS LÄN***

Fel! Okänt växelargument.

Postadress
Länsstyrelsen Värmland
651 86 KARLSTAD

Besöksadress
Våxnäsgatan 5-7

Telefon
054-19 70 00 (växel)
054-19 74 73 (direkt)

Telefax
054-19 77 00

E-post
eva.rudander@s.lst.se (direkt)

**BESLUT OM INRÄTTANDE AV NATURRESERVATET
ÖRVATTNET, ARVIKA KOMMUN, VÄRMLANDS LÄN**

Innehåll

Uppgifter om naturreservatet	sid. 3
Länsstyrelsens beslut	3
Länsstyrelsens beslut enligt 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1991:641)	3
Ändamålet med naturreservatet	3
A. Föreskrifter enligt 8 § naturvårdslagen (om inskränkningar i rätten att förfoga över fastighet)	3
B. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdslagen (om skyldighet att tåla visst intrång)	4
C. Föreskrifter enligt 10 § naturvårdslagen (om regler för allmänheten)	4
D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen (om naturvårdsförvaltningen)	5
Grund för beslut	6
Beskrivning av ”storområdet” Alken - Örvattnet	6
Beskrivning av naturreservatet	6
Bakgrund och ärendets beredning	7
Motiv till skydd	8
Hur man överklagar	9
Sändlista	10
BILAGOR:	
1. Översiktskarta, skala 1:50 000	
2. Beslutskarta, skala 1:10 000	
3. Skötselplan med skötselplanekartor, skala 1:10 000;	
3.1. Karta över skötselområden.	
3.2. Karta över anordningar.	
3.3. Ekonomisk utredning	
4. Förteckning över fastigheter och fastighetsägare	
5. Artlista	
6. Registeruppgifter	
7. Hur man överklagar	

Uppgifter om naturreservatet

Namn:	Örvattnet
Kommun:	Arvika
Fastigheter och fastighetsägare:	Se bilaga 4.
Läge:	Vid Perserudsviken i sjön Örvattnet. Ca 10 km NO om Arvika.
Karta:	Topografiska kartbladet 11 C Arvika NO Ekonomiska kartbladet 11C 5f.
Areal:	Landareal ca 40 hektar
Naturvårdsförvaltare:	Länsstyrelsen

Länsstyrelsens beslut

Länsstyrelsen beslutar med stöd av 7 § naturvårdslagen (1964:822, omtryckt 1991:641) att förklara det område som avgränsas, med innerkanten av en grov punkt-streckad linje, på bifogad karta (bilaga 2) som naturreservat.

Naturreservatets namn skall vara *Örvattnet*

Ändamålet med naturreservatet är att bevara ett exempel på skogslandskapets mångfald av biotoper genom att skydda ett område med lövrik äldre barrskog på en gammal bränna i västra Värmland med dess inslag av sumpskog, våtmarker och lövträdsrika bergbranter samt att utveckla kringliggande skogsmark till naturskogsliknande förhållanden. Det innebär att en gynnsam livsmiljö för nordliga barrskogsarter och arter knutna till gamla lövträd och död ved bibehålls och utvecklas. Skyddet av området är en viktig del i ett större projekt att på landskapsnivå bevara och restaurera västlig taiga.

Området skall i den mån det inte strider mot bevarandeintressena utnyttjas för vetenskapliga studier och naturupplevelser.

För att trygga ändamålet med reservatet förordnar Länsstyrelsen med stöd av 8 - 10 §§ naturvårdslagen samt 9 § naturvårdsförordningen att nedan angivna föreskrifter skall gälla i området.

A. Föreskrifter med stöd av 8 § naturvårdslagen om inskränkningar i markägarens och annan sakägares rätt att förfoga över fastigheter inom naturreservatet_____

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet att

1. bedriva täkt eller bedriva annan verksamhet som förändrar eller skadar marktäckande och ytformer, som att gräva, spränga, borra, schakta, utfylla, tippa, plöja eller utföra annan markberedning,
2. utföra markavvattnings-, skyddsdikey- eller dämningar eller på annat sätt förändra områdets hydrologiska förhållanden,

3. anlägga väg, led eller spång,
4. anordna upplag,
5. uppföra byggnad, radiomast, antenn eller annan anläggning,
6. dra fram mark- eller luftledning,
7. uppföra stängsel eller annan hägnad,
8. upplåta mark- eller vattenområde för verksamhet som kan medföra föroreningar, slitage på mark och växtlighet eller störa djurlivet,
9. sprida bekämpningsmedel, kalk, andra mineralämnen eller gödselmedel,
10. inplantera djur- eller växtart,
11. bedriva jakt utom på älg, rådjur, hare och räv, och att röja pass, utföra viltvårdande åtgärder eller utfodring,
12. bedriva skogsbruk, inkl täkt av ved

Föreskrifterna skall inte utgöra hinder för naturvårdsförvaltaren att i överensstämmelse med fastställd skötselplan, utföra naturvårdsinriktade åtgärder som behövs för att tillgodose ändamålet med reservatet.

B. Föreskrifter med stöd av 9 § naturvårdslagen om markägarens och annan sakägares skyldighet att tåla visst intrång.

Markägaren och innehavaren av särskild rätt till marken skall tåla att följande anordningar uppförs och åtgärder vidtas för att tillgodose ändamålet med naturreservatet.

1. Gränsmarkering, vägvisning och information om reservatet.
2. Anläggning och markering av en vandringsled genom reservatet.
3. Naturvårdsinriktade skötselåtgärder på skogsmarken t ex bränning, randbarkning och röjning för att tillgodose ändamålet med reservatet.

C. Föreskrifter med stöd av 10 § naturvårdslagen om vad allmänheten har att iakttaga inom reservatet. (Föreskrifterna gäller även markägaren och innehavaren av särskild rätt.)

Utöver föreskrifter och förbud i lagar och författningar är det förbjudet att

1. fånga, störa eller skada däggdjur, fåglar, grod- och kräldjur liksom att skada deras bo och lekplatser eller samla ägg,
2. medföra hund eller katt som inte hålls kopplad,
3. framföra fordon eller rida

Punkt C1 och C2 utgör inte hinder för utövande av jakt som är tillåten enligt A11 ovan. Föreskriften C3 utgör inte hinder för terrängtransport av fälld älg förutsatt att spårbildning ej sker. Detta förutsätter att fordon med lågt marktryck används och att lämpligt körstråk för uttransport väljs.

4. insamla evertebrater, t ex skalbaggar och landmollusker,
5. plocka eller gräva upp växter, gäller såväl kärlväxter som mossor, lavar och vedsvampar,
6. bryta kvistar eller grenar, skada eller borttaga träd och buskar, inklusive död ved såsom lågor, torrträd och torra grenar
7. göra upp eld
8. skada eller borttaga naturföremål eller ytbildning eller skada marktäcket,
9. tälta, ställa upp gömsle eller liknande
10. snitsla spår, anordna orienteringskontroller eller anordna tävlingar,
11. anbringa tavla, skylt, inskrift, affisch eller liknande anordning.

Utan länsstyrelsens tillstånd är det förbjudet att

12. organiserat utnyttja området (turism, undervisning mm),
13. utföra naturvetenskapliga eller andra undersökningar.

I samband med naturvetenskapliga undersökningar kan länsstyrelsen meddela undantag från föreskrifterna under C.

Föreskrifterna under C ska inte utgöra hinder för naturvårdsförvaltningen eller för den del av länsstyrelsen regionala miljöövervakning som utförs i samråd med naturvårdsförvaltningen.

D. Föreskrifter enligt 9 § naturvårdsförordningen rörande naturvårdsförvaltningen.

1. Länsstyrelsen skall vara reservatsförvaltare.
2. Reservatet skall utmärkas enligt svensk standard (SIS 03 15 22) och enligt naturvårdsverkets anvisningar.
3. Länsstyrelsen meddelar föreskrifter om naturvårdsförvaltningen genom att fastställa bifogad skötselplan, bilaga 3. Fastställelsen omfattar inte förslagen till P-plats och stig till reservatet, vilka ligger utanför reservatsgränsen. För dessa tecknas separat avtal. Fastställelsen omfattar heller inte den ekonomiska utredningen, bilaga 3.3.

Naturvårdsförvaltningen bekostas av staten.

Föreskrifterna träder i kraft tre veckor efter den dag författningen utkommit från trycket i länets författningssamlingar.

Grund för beslut

Beskrivning av ”storområdet” Alken - Örvattnet

Naturreseptatet Örvattnet tillhör ett större landskapsavsnitt som i naturvårds-sammanhang kallas Alken - Örvattnet, vilket är namnen på området två större sjöar. Områdets totala areal är 1979 ha. Denna del av Värmland tillhör geologiskt den sydvästkandinaviska berggrundsprovinsens västra gnejssegmentet. Den lokala berggrunden domineras av tonaliter och granodioriter och av granitiska och granodioritiska ofta bandade eller migmatiserade gnejser. Vid Örvattnet finns ett parti av röd - grård granit. Detta landskap är beläget över Högsta kustlinjen i höjdområdet mellan de större sprickdalgångarna vid sjön Racken och sjön Mangel. Höjderna krön, som tidigare utgjort delar av ett peneplan, når upp till en nivå runt 300 m ö h, över vilken enstaka höjder som Alkehöjden (322 m ö h) och Örvathöjden (330 m ö h) sticker upp. Den gamla denudationsytan är uppsprucken och kuperad, och ett karaktäristiskt inslag är de många oftast syd- eller sydöstvända branterna. Jordtäcket består av en som regel normalblockig, sandig-moig, sandig eller grusig morän, men med inslag av storblockighet framförallt runt Alken. Torv förekommer vanligt i sänkor och dalstråk.

Skogsmarken i området är till stor del av frisk, men även av torr, ristyp med ett relativt stort inslag av tall, bl a som överståndare i yngre bestånd. Flera av de äldre bestånden är av naturskogskaraktär, ofta med hög lövandel framförallt grov asp. Ett typiskt inslag i landskapet är de asprika blockbranterna. Större delen av skogsmarken brann regelbundet. Naturskogarna i området har troligen uppkommit efter den stora branden som gick över landskapet på 1860-talet. Över nästan hela storområdet förekommer tallar med brandljud. Kärrdråg, små sumpskogar och öppna svagt välvda mossar är relativt vanliga. De har tillsammans med vissa isolerade skogar på öar och myrholmar utgjort brandrefugier, det vill säga områden som ej brunnit.

Skogsägarna är till övervägande del privatpersoner, och skiftena ofta långa och smala. Detta har bidragit till en variation både i naturvärdenas fördelning i landskapet och i skogliga strukturer. Stora sammanhängande områden med naturskog saknas, men vid nyckelbiotopsinventeringen hittades tjugo naturvärdesobjekt och närmare femtio nyckelbiotoper i storområdet. Nyckelbiotoperna har mestadels karaktär av lövrika barrnaturskog med stort inslag av grov asp samt bergbranter med grov asp. Samtliga i Sverige förkommande hackspettar har sannorlikt häckat i området under 1990-talet, och den vitryggiga hackspetten förekommer med ett par.

Beskrivning av naturreseptatet

Naturreseptatet Örvattnet ligger norr och väst om Perserudsviken vid sjön Örvattnet. Höjddpartiet i dess nordöstra hörn, ligger ca 310 m ö h. Ett flertal nyckelbiotoper utgör stommen i området. De binds samman av skogsmark, som i varierad grad påverkats av skogsbruk. Flera bestånd utgörs av lövträdsrik barrnaturskog, vilka innehåller värdefulla element såsom grova aspar, asplågor och - högstubbar, gammeltall, brända stubbar, granlångor och torrträd. Området är starkt kuperat och asprika branter och lodytor finns både ner mot Perserudsviken och upp mot höjdområdet i nordost. De medelåriga

bestånden är ofta flerskiktade och lövrika med skogliga strukturer som påminner om lövbrännans. Ett bälte med barrdominerad ungskog med ett relativt stort inslag av *Pinus contorta* skär genom området. Våtmarker förekommer som små mossar och kärr, speciellt värdefull är den lövträdsrika sumpskogen runt bäcken från Namnlöstjärn. Åt sydost övergår denna i en barrsumpskog som fortsätter i en av skogsskötsel påverkad 105-årig granskog på fuktig - våt mark i en nordvänd sluttning. Dessa marker brann troligen mycket sällan i naturtillstånd, utan de har istället föryngrats genom inre beståndsdynamik.

Delar av reservatet ingår i en preliminär länsplan för vitryggig hackspett. I området har också ett stort antal rödlistade kryptogamer och svampar noterats i samband med olika inventeringar, bilaga 5.

Bakgrund och ärendets beredning

Områdets naturvärde uppmärksammades i samband med inventering av vitryggig hackspett. "Steget före"-gruppen i Arvikabygdens naturskyddsförening hittade, vid en inventering av Arvika kommun 1993, ett stort antal värdefulla biotoper i området. 1994 genomförde länsstyrelsen en pilotstudie för miljö- kvalitets övervakning av naturskogsbiotoper på landskapsnivå. Denna bestod av en flygbildstolkning och av en fältstudie "Inventering av indikatorarter bland kärlväxter, lavar och svampar i två provytor vid Nyskoga och Racken. Skogsvårdsstyrelsen har genomfört nyckelbiotopinventering i området 1995. Inom länsstyrelsens program för regional miljöövervakning genomfördes under 1997 en studie av "Innehåll av biologisk mångfald i nyckelbiotoper". Sammantaget gav inventeringarna en bild av ett fragmenterat, men ur naturvårdssynpunkt ändå värdefullt skogslandskap.

1995 startades ett projekt med delfinansiering från EU's LIFE-fond. Skogsstyrelse och Naturvårdsverket driver projektet i samarbete med Länsstyrelsen och Skogsvårdsstyrelsen. Projektets syfte är att med olika naturvårdsinstrument (biotopskydd, naturvårdsavtal, NOKÅS, information och rådgivning) skapa lämpliga miljöer för vitryggig hackspett och att avsätta nya naturreservat med västlig taiga, ett av EU's prioriterade habitat. Tio storområden har valts ut i riket. Fokuseringen på den vitryggiga hackspetten beror på att den är en viktig indikator på värdefulla skogsmiljöer. Ett av de tio områdena är Alken - Örvattnet. Stora sammanhängande gammelskogsavsnitt saknas i detta landskap. Utgångspunkten för reservatsbildningen har därför varit att avgränsa ett område där det finns en koncentration av flera nyckelbiotoper och naturvärdesobjekt för att sedan restaurera mellanliggande bestånd med naturvårdsinriktade åtgärder. Ett förslag till reservatsområde avgränsades vid Persrudsviken i Örvattnet.

Naturvårdspolitiken inom EU regleras i huvudsak av direktiven om bevarande av vilda fåglar (fågeldirektivet) och om bevarande av livsmiljöer samt vilda djur och växter (art- och habitatdirektivet). Områden som enligt art- och habitatdirektivet innehåller naturtyper eller arter av intresse för gemenskapen ska skyddas. Dessa benämns SCI-områden och ska tillsammans med de områden som medlemsstaterna klassificerat som särskilda skyddsområden enligt fågeldirektivet, SPA-områden, ingå i ett sammanhängande europeiskt ekologiskt nätverk benämnt Natura 2000. Reservatsområdet Örvattnet kommer att föreslås ingå i Natura 2000 som både SCI- och SPA-område. Området utgörs av västlig taiga (habitat 9010) och av öppna svagt välvda mossar, fattiga och intermediära kärr och gungflyn (habitat 7140).

Markägarna kontaktades våren 1997, varefter ärendet lämnades till Svensk fastighetsvärdering, SVEFA, för värdering och förhandling. Under sensommaren inbjöd SVEFA till ett förhandlingmöte. Den 1 september anmälde ägaren till fastigheten Perserud 2:3 delar av det planerade reservatsområdet till avverkning. Med anledning härav har länsstyrelsen, skogsvårdsstyrelsen och markägaren diskuterat reservatsbildningen vid ett fältbesök. Ett litet myrripediment runt ett tjärn infogades senare i reservatsbildningsplanerna. Detta ägs samfällt av fem markägare, men det saknar i princip ekonomiskt brukningsvärde. Delägarna kontaktades av länsstyrelsen våren 1998 och därefter av SVEFA.

1998-04-16 skickade länsstyrelsen ut förslag till beslut och skötselplan. Med stöd av 11 § naturvårdsförordningen förelades sakägarna att framföra erinran mot förslaget. Synpunkter har inkommit från jaktvårdsområdet och från två enskilda markägare. Ägaren till fastigheten Perserud 2:3 framförde erinran mot förslaget, men vid senare förhandlingar har han sagt sig kunna godta en reservatsbildning under förutsättning att han kan erhålla annan mark istället och att inga inskränkningar sker i jakträtten. Vad ägarna har anfört föranleder inte någon ändring i ställningstagandet från länsstyrelsens sida om att bilda naturreservat. Däremot har synpunkterna föranlett några förändringar i förslaget. Bl a har vissa justeringar gjorts i de föreskrifter som rör jakt.

Staten, naturvårdsfonden, har i dagsläget betalt intrångsersättning för fastigheten Perserud 2:23. För fastigheterna Perserud 2:39 och 2:3 pågår förhandlingar. Fastigheten 2:3 utgör ca 75 % av reservatsarealen och i detta fall utreds möjligheterna att ordna med bytesmark. Länsstyrelsen har därför hos Arvika kommun anhållit om att få köpa skogsmark av kommunen.

Länsstyrelsen har hört Arvika kommun, skogsvårdsstyrelsen och naturvårdsverket enligt 43 § naturvårdslagen och 28 § naturvårdsförordningen. Ärendet har även skickats för synpunkter till den ideella naturvården och till fastighetsägaren på vars mark länsstyrelsen förhandlar om att få anvisa stig till reservatet och anordna P-plats.

Motiv till skydd

I den hårt brukade produktionsskogen har många biotoper minskat kraftigt i omfattning och sammanhängande skogsområden har fragmenterats. Viktiga faktorer för växt- och djurlivet som var vanliga i naturskogen håller på att försvinna. De processer som i naturtillståndet förnygrade skogsekosystemen har i det närmaste varit satta ur spel.

Med en reservatsbildning i Örvattnet säkerställs viktiga kärnor av gammal lövrik naturskog i ett större landskapsavsnitt i form av en gammal bränna och sumpskog. Området har ett botaniskt värde då det hyser ett stort antal hotade kryptogamer och svampar, vars biotopkrav återfinns i naturskogar med stort inslag av gamla grova lövträd och gott om död ved. Området har även ett zoologiskt värde som livsmiljö för fågelfaunan och för vedlevande evertebrater med dessa biotopkrav.

Vid en inventering 1997 av skogliga nyckelbiotoper inom storområdet Alken - Örvattnet noterades samtliga i Sverige förekommande arter av hackspettar, vilket ytterligare understryker områdets värde. Vitryggig hackspett, tretåig hackspett och gråspett har högt ställda krav på sin miljö. De uppträder i naturskogslignande skogar med hög trädslagsvariation och stort inslag av gamla

lövträd. Denna grupp indikerar kvaliteter som är viktiga även för andra arter på taigan.

Örvattnet har även en allmän ekologisk betydelse. De ekologiska strukturerna i en gammal bränna bevaras, och i restaureringsarbetet skapas nydöda brända träd, död ved och bränd mark, vilket är en bristvara i dagens skogar. Naturskogsbestånd blir art- och genbanker och kan fungera som spridningscentra för arter till det omgivande skogslandskapet.

För de arter som är knutna till den västliga taigans sena successionsstadier, med krav som inte tillgodoses i den brukade skogen, kan ytterligare reduktion av biotopareal vara förödande för deras långsiktiga överlevnad. Skogsbruk i de naturskogsartade bestånden skulle därför vara ett allvarligt hot mot bevarandet av den biologiska mångfalden. Det är viktigt att binda ihop värdekärnorna med varandra genom biotoprestaurering för att förstärka dem och skapa större arealer av äldre skog, vilket många arter är beroende av. Att behålla till nyckelbiotoperna angränsande skog förhindra att de skadas på grund av kantzonseffekter, exempelvis vindpåverkan, uttorkning och förändrat predationstryck.

Bibehållande av nyckelbiotoperna och en restaurering av mellanliggande skogsmark med målet att långsiktigt återskapa ett naturliknande skogsekosystem med avseende på artsammansättning, åldersvariation, strukturer, ekologiska funktioner och processer kan endast uppnås genom ett reservatsförordnande.

Hur man överklagar

Detta beslut kan överklagas hos regeringen, miljödepartementet, se bilaga 7.

Beslut i detta ärende har fattats av landshövding Ingemar Eliasson. Föredragande har varit byrådirektör Eva Rudander. I den slutliga handläggningen har även deltagit chefsjurist Lars - Ove Olsson, antikvarie Michael Jerkemark och naturvårdsdirektör Lars Furuholm.

Ingemar Eliasson

Eva Rudander

Bilagor

1. Översiktskarta, skala 1:50 000
2. Beslutskarta, skala 1: 10 000
3. Skötselplan med skötselplanekartor, skala 1:10 000;
 - 3.1. Karta över skötselområde.
 - 3.2. Karta över anordningar.
 - 3.3. Ekonomisk utredning
4. Förteckning över fastigheter och fastighetsägare

5. Artlistor
6. Registeruppgifter
7. Hur man överklagar

Sändlista

Bertil Hjalmarsson, Persserud, Mellanstuga, 671 92 ARVIKA (rek + mb)
Bengt Wahlund, Perserud, Väststuga, 671 92 ARVIKA (rek + mb)
Ingrid Nilsson, Bergsgatan 43, 671 51 ARVIKA (rek + mb)
Karin Lindström, Hacklyckevägen 34, 719 92 VINTROSA (rek + mb)
Mats Elofsson, Perserud Östtomta 1, 671 92 ARVIKA (rek + mb)
Börje Wahlund, Perserud, N Väststuga, 671 92 ARVIKA (rek + mb)
Margareta Larsson, Långgatan 25, 665 30 KIL (rek + mb)
Perseruds jvof, Elof Elofsson, Perserud, 671 92 ARVIKA (rek + mb)
Karl Gunnar Jansson, Rosendalsvägen 16, 671 51 ARVIKA
Naturvårdsverket
Arvika kommun
Skogsvårdsstyrelsen i Värmlands och Örebro län
Boverket
Vägverket
Lantmäterimyndigheten (efter laga kraft)
SNF, Länsförbundet i Värmland
Arvikabygdens naturskyddsförening
Wermlands Ornitologiska Förening
SVEFA, Ove Persson
PLAN
Naturvårdsregistret (EC)
Reservatspärm
Värmlands läns författningssamlingar
ER